

Knep, knåp och knop med

Pille Repmakare

Han heter egentligen Sven-Erik Andersson, och är riggare. Men för de som har träffat honom i hans verkstad är han Pille Repmakare. Han gör allt man kan tänka sig med snören och rep, och sedan 1 april 1980 gör han det i Råseglarhuset på Skeppsholmen. Vi passar på att träffa honom när han har sin första, och hittills enda, lärling i sysselsättning.

NÄR VI KLIVER IN i tågvirkes- och riggarverkstad på nedre våningen i Råseglarhuset välkomnar Cecilia Johansson i kundhalvan av lokalen. Hon har två år som riggarlärling i verkstaden bakom sig, och jobbar nu hos Pille Repmakare två dagar i veckan.

I den andra halvan av lokalen, verkstadsdelen, är Pille upptagen med att hjälpa en kille som ska översätta en engelsk bok om knopar. Det blåddras i böcker och diskuteras intensivt. Det är smått fascinerande att höra hur knepigt det kan vara att hitta rätt ord att översätta med. Trots Pilles expertis är inte allt glasklart för översättaren när han tackar för hjälpen och går ut i september solen på Skeppsholmen.

– Den stackarn'. Engelsmännen hittar på alla möjliga knopar, vad nu alla ska vara bra till, och sen hittar dom på alla möjliga namn. Hälften av allt det där skulle man

kunna rensa ut, säger Pille och sätter sig ner för att börja jobba med händerna också.

– Är det inte så att dom hittar på knäppa namn till knopar som redan finns? frågar Cecilia.

Pille berättar då om IGKT, International Guild of Knot Tyers.

– Därarnas förlovade hemvist, jag är själv med. En del av dom som är med är förbannat skickliga och det är verkligen snygga jobb dom gör. En del är prenumeranter som vill ha tidningen, och en del är lyckliga ändå. Men så finns det dom som hittar på knopar som redan finns, men som inte är dokumenterade. Och när någon presenterar en knop som han har hittat på, då börjar cirkusen. Det blir rabalder ungefär två år i den där jakla tidningen.

En knop ska vara allmänt logisk och lätt att slå, tycker Pille.

– Sen finns det ett bra brittiskt uttryck: Good for the purpose.

Pille kan en hel del om knopar, men det är ingenting som han lägger ner någon större energi på.

– Jag har inte kommit på några själv, jag har inte haft tid. Och man ska vara försiktig med att säga att man har upfunnit en knop, man kan säga att man har återupptäckt den. Vilken sjöman på 1800-talet kunde skriva eller teckna? Men många var jäkligt duktiga på att slå knopar.

"Det första lärde jag mig av en gammal skutskeppare. Han sa "så här gör du" och visade tre gånger."

ATT KUNNA KNOPAR är naturligt när man är riggare, men yrket är självklart flera tusen sjömil bredare än så. Cecilia fick möjligheten att lära sig jobbet i en riggarverkstad. Pille själv gick "den hårda vägen", med start som sjurång.

– Det första lärde jag mig av en gammal

skutskeppare. Han sa "så här gör du" och visade tre gånger. Kunde man det inte då var man "obildbar". Sen tog jag själv bit för bit. Jag har haft turen att ha kommit med lagom i utvecklingen, jag har suttit med på kälken hela tiden. Fram till 1950 var det likadant sen hundra år tillbaka. Då kom moderna material och verktyg. Dom grejjerna började komma fram under kriget, för då var det bråttom. Nylon hade man ju upptäckt på 30-talet, men kriget gjorde att det gällde att forsä på.

Som egen företagare och riggare har Pille jobbat sedan 1976. Vägen dit var minst lika krokig som hård.

– Jag jobbade på Gävle varv på 50-talet, så jag har ju varit med ett tag och haft lite olika yrken. När jag ville lära mej någonting om gjuterier, så var det enklaste sättet att börja på ett gjuteri, berättar han som en förklaring till yrkessvängningarna.

Han hade tänkt att "knalla iväg" på maskinlinjen på Tekniska men så kom lumpen i vägen, och då ändrade han inriktning. Oavsett vad han har jobbat med så har han dock alltid hållit på med snören och rep.

ATT DET TILL SLUT blev en helsatsning på riggaryket berodde på att dörren på ▶

att dörren på arbetsmarkanden plötsligt stängdes.

– Jag hade inget val. Jag var 45 år och inte så attraktiv på arbetsmarknaden. Eftersom jag kunde det här jobbet och redan var känd i yrket så var det ju lite enklare. Jag pratade med en polare som jobbade på bank, och han hade en del idéer om hur jag skulle göra med verksamheten. Det var nog bra idéer, men jag gjorde precis tvärtom och det gick jävligt bra. Jag har klarat mej hyfsat, togen checkkredit på 25 000 då och den utnyttjade jag bara en gång då jag behövde 2 000. Sen dess har jag inte lånat några pengar, det är bättre att dra åt

”Många tror att det nästan bara handlar om båtar, men det gör det verkligen inte.”

svängremmen. Jag hade lite tur som halkade in här på ett bananskal, men lätt har det inte varit. Man har ju bara en kropp och finns det jobb så är det bara att se till att det blir gjort. Ju fortare jag kan göra jobben desto fortare kan jag få in några kronor.

ÄVEN I RÅSEGLARHUSET på Skeppsholmen halkade Pille Repmakare in som på ett bananskal, när hans första verkstad vid Nybrokajen togs över av hyresvärden Waxholmsbolaget. Och han känner till byggnadens historia.

Huset färdigställdes cirka 1750 på grunderna av två gamla tjärhus. Råsegelreskadern behövde ett förråd och bättre läge för detta än Skeppsholmen var svårt att föreställa sig. När huset stod klart då

fanns inte det däck som delar huset i två våningar precis i höjd med riggarverkstadsens fönster.

Sedan dess har det bland annat varit hemvist för Sjöfartsverket och sjukhusförord under andra världskriget

När en kollega till Pille hade fått idén att flytta in riggarverkstaden och ett par andra verksamheter i Råsegelarhuset gick det vägen efter två-tre månaders förhandling. Väl inne har de suttit säkert. Förutom Pille Repslagare finns här Tackel & Tåg och Segelshoppen, verksamheter som smälter in perfekt i Skeppsholmens maritima miljö.

PILLES RÖRELSE är däremot inte så maritim som man kan tro.

– Det är varierat. Många tror att det nästan bara handlar om båtar, men det gör det verkligen inte, säger Cecilia som tycker att det är just därför som yrket är så roligt:

– Det är många olika typer av människor som kommer hit. Det är svårt att sätta fingret på något speciellt, men det har mycket att göra med allt folk; Pille har en jättestor umgängeskrets genom yrket.

Detta kan vara en förklaring till att telefonen ringer stup i kvarten under de två timmarna som vi hälsar på. Ofta verkar det som om Pille är bekant med personen på andra sidan linjen.

Ibland vill någon göra en beställning, ibland vill de ha råd och expert hjälp.

Utmaningarna i yrket är också någonting som både Pille och Cecilia uppskattar.

– Såna här saker är det man får in pengar på, som ställningslinor och avspärrningsrep, säger Cecilia och pekar på det ”nötjobb” som hon håller på med just idag. Men det är jobben som innebär problemlösningar som är roligast!

Cecilia hamnade hos Pille via Hantverksföreningens vuxenutbildning. För

hennes del var det nödvändigt för skolan att vända sig utåt.

– Det är samma sak som för en del andra hantverk, som guldsmed till exempel. Man måste ut i etablerad verksamhet där grejerna finns. Ett snickeri kan man ju bygga upp i skolan, för det finns det ett helt annat elevunderlag till, säger Pille som annars nästan alltid har jobbat på egen hand.

Nu är Cecilia fristående, trots att det egentligen ska vara tre år som lärling för gesällen. Men hon lär sig fortfarande hela tiden. Och om hon glömmer bort något så kan hon gå tillbaka i tiden.

”I början hade det gått fortare att göra det själv, men skit samma. Någon gång måste man lära sig.”

– Han har fört loggbok varje dag på vad jag har gjort här, säger hon och pekar på Pille.

– För min del börjar det bli ganska senilt, så då är det bra att kunna kolla vad hon gjorde för ett halvår sen, svarar han.

– Det är för mycket tjära här inne, skratrar Cecilia.

Hon är en av väldigt få som har gått igenom någon form av utbildning som riggare. Förutom loggboken har hon själv gjort skisser på de jobb hon har gjort, så hon kan gå tillbaka och se hur hon har fixat uppgifterna tidigare.

– Men hon behöver fortfarande göra såna här nötjobb; jobb där man inte gör en sak en gång, utan 22 gånger. Jag har lagt undan såna jobb till henne, inte av slöhet

för min del, utan för att hon ska få träna, förklarar Pille.

– Man ska få det att gå av sig självt liksom, tycker Cecilia.

– I början hade det gott fortare att göra det själv, men skit samma. Någon gång måste man lära sig, säger Pille och skratrar hjärtligt.

PILLE TYCKER ATT man som riggare ska kunna så mycket som möjligt, för man vet inte vad man så småningom kommer att försörja sig på. Men det elementära i yrket är självklart att kunna någonting om snören.

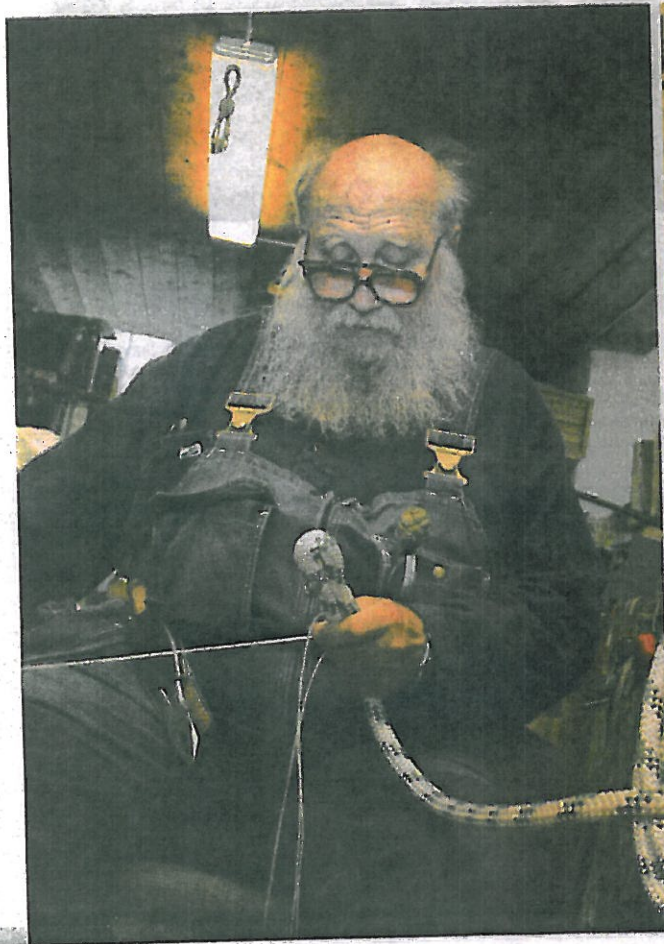
– Det har blivit mycket inredningsarbeten, och ställningslinor till förbaskelse, inte så mycket riggjobb till båtar. Men jag bryr mej inte ett dugg om det hamnar på operan eller om det hamnar på en båt det jag gör. För min del är det viktigast a kunna jobba med mina material, vem som betalar räkningen är likgiltigt, säger den rutinerade repmakaren.

Detta innebär inte att han är ointresserad av båtar, tvärtom!

– Det kan man lugnt säga, jag har varit sjöscoutledare sedan jag fyllde 18. Jag har sysslat med båtar nästan hela mitt liv oavsett vad jag har sysslat med annars. När jag var yngre var jag alltid ute minst en månad om året och då var det segelbåt som gällde. Motorbåt är bara ett transportmedel, segelbåt är avkoppling.

MATERIALEN I ALLA RULLAR i lokalen är av många olika slag. Här finns gamla material som hampa, bomull och kokos. När det gäller syntetiska material så ligger tyngdpunkten på polyester, en nödvändighet i branschen idag. Men allt syntetiskt är inte populärt hos Pille.

– Går du in på en bensinmack så hittar du ganska mycket polypropylen, gröna el-

ler blåa äckelpäckelsnören i polysplit. Fast det Cecilia håller på med nu det är faktiskt också pp-baserat. Där har man gjort en ruggad fiber som ser ut som hampa. Den använder man utomhus, för till skillnad mot hampa så suger den inte vatten. När hampan blir blöt så krymper den och då spelar det ingen roll hur du har fäst den, för då kommer grejerna farande i alla fall. Det som tar på syntetmaterialet är uv-strålningen, men det går lite långsammare.

Ofta får Pille ge råd om vilka material som passar bäst till olika ändamål, och ibland händer det att även polisen behöver hans konsultverksamhet. När det är grova

"Motorbåt är bara ett transportmedel, segelbåt är avkoppling."

brott med snören eller rep inblandade vill de ofta ha hjälp.

Oavsett vem som frågar så tycker Pille att det är en av fördelarna med sitt yrke.

– Många av dom som frågar är ju roliga människor, man får ju veta en hel del själv. Man får alltid tillbakalite, så man behöver ju inte vara alldeles förtvivlad.

NÄR TELEFONEN INTE ringer den här dagen försöker Pille få färdigt tre ställningslinor på 50 meter. Kunden är en av hans trogna, och finns med i det kartotek som han har fört sedan starten.

– Jag borde väl egentligen utnyttja att Cecilia är här, och få ner allting på dator för det är hon suverän på.

Mycket talar dock för att den stabila kundkretsen funkar ganska bra i ett kar-

totek. I vissa branscher har han inte heller någon större konkurrens.

– Jag kan snart skriva ställningsbyggarnas historia för dom senaste 50 åren, mycket plåtslagare är det också, berättar han medan han trycker den stora nålen genom den grönvita linan, som inte ska splittas utan sys ihop.

De speciella dubbelbågade glasögonen är uppfällda.

– Jag har dom istället för att ha slipade glas, så jag sliper vråda på huvudet. Dom här har jag när jag jobbar, dom här när jag är ute på stan och tittar på brudar, säger han skrattande och pekar på den uppfällda halvan av glasögonen.

De ovanliga glasögonen förenklar jobbet för Pille en hel del, men de kryckor han tar sig fram med borde kanske vara ett problem ibland? Han har haft dem i tio år, på grund av höftproblem som började redan på 50-talet. Nu har gått med kryckor så länge att balansen blivit dålig, men det stora problemet är att det frestar på händerna.

– Dom har sina fördelar och dom har sina nackdelar, konstaterar han krasst och lägger undan en färdig ände på ställningslinan han jobbar på.

VI ÅTERKOMMER TILL knoparna och Pille konstaterar att människan har haft användning för snören och rep sedan stenåldern.

– Det var intressant när de hittade liket som hade legat i 4000 år i Schweiz, och dom kunde konstatera att ingenting är nytt under solen. Det är olika material och olika användningsområden men principerna är ofta desamma. Man ska vara öppen och ödmjuk för det finns alltid dom som har varit före.

TEXT OCH FOTO:
FREDRIK LAGERQVIST

